

DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE
PTIC SLOVENIJE

Pripombe na predlagane spremembe Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob

Ljubljana, februar 2013

Pripravili: Katarina Denac, Jernej Figelj, Tomaž Jančar, dr. Primož Kmecl, dr. Urška Koce, Tomaž Mihelič

VSEBINA

1. Uvod	5
2. Splošne pripombe.....	6
3. Sloka <i>Scolopax rusticola</i>	8
4. Kozica <i>Gallinago gallinago</i>	10
5. Rušavec <i>Tetrao tetrix</i>.....	12
6. Kormoran <i>Phalacrocorax carbo</i>	13
7. Grivar <i>Columba palumbus</i>	14
8. Jerebica <i>Perdix perdix</i>.....	15
9. Fazan <i>Phasianus colchicus</i>	17
10. Kreheljč <i>Anas crecca</i>	18
11. Liska <i>Fulica atra</i>	19
12. Mlakarica <i>Anas platyrhynchos</i>	20
13. Siva vrana <i>Corvus cornix</i>, sraka <i>Pica pica</i> in šoja <i>Garrulus glandarius</i>.....	21
14. Viri	25

Fotografija na naslovnici: Jerebica *Perdix perdix* (Foto: Frank Vassen, Wikimedia Commons)

Povzetek predloga DOPPS:

Vrsta	Predlog DOPPS	Razlogi
sloka	predlog o uvrstitvi med lovne vrste se zavrne	(1) v Sloveniji je močno ogrožena gnezdilka, (2) v Evropi njena populacija upada, (3) lov ima na populacijo negativen vpliv, zaradi katerega nastajajo ponorne populacije, smrtnosti zaradi lova pa sloka ne zmore kompenzirati s povečano rodnostjo, (4) zaradi podobne obarvanosti je sloko mogoče zamenjati z globalno ogroženo čoketo.
kozica	predlog o uvrstitvi med lovne vrste se zavrne	(1) v Sloveniji je kritično ogrožena gnezdilka, (2) v Evropi njena populacija upada, (3) lov ima na populacijo velik negativen vpliv, med drugim tudi zaradi zastrupitev s svinčem iz streliva, (4) zaradi podobne obarvanosti je kozico mogoče zamenjati z globalno ogroženo čoketo.
ruševca	predlog o uvrstitvi med lovne vrste se zavrne	(1) v skladu z določili 7. člena Ptičje direktive ruševca na območju držav članic Evropske unije ne more biti lovna vrsta, (2) lov ima na ruševca negativen vpliv.
kormoran	predlog o uvrstitvi med lovne vrste se zavrne	V skladu z določili 7. člena Ptičje direktive kormoran na območju držav članic Evropske unije ne more biti lovna vrsta.
grivar	predlog o uvrstitvi med lovne vrste se zavrne	1) možna zamenjava z duplarjem <i>Columba oenas</i> , 2) nedokazane in pavšalne trditve o škodi, ki jo povzroča, 3) predlagane nekonsistentne lovnice jeseni, 4) vnos svinca na kmetijske površine.
jerebica	(1) predlog o uvrstitvi naravne populacije med lovne vrste se zavrne, (2) prepove naj se lov na umetno vzrejene osebkke, ki se jih izpušča v naravo	(1) jerebica je v Sloveniji kritično ogrožena vrsta, (2) vrsta je v Evropi ranljiva vrsta (VU), (3) Zaradi visoke stopnje ogroženosti jerebice je treba strogo prepovedati lov nanjo. Prepovedati je treba tudi lov na umetno vzrejene osebkke, ki se jih izpušča v naravo, saj to dokazano škodljivo vpliva na preživetje naravnih populacij.
fazan	(1) lov na fazana naj se v celoti odpravi, populacija pa se naj prepusti naravnemu razvoju; vrsta se preneha dodajati v naravo, (2) LPN v Pomurju očitno ne opravljajo svojega poslanstva oziroma so zaradi preintenzivnega lova škodljivi za naravo in prebivalce; predlagamo, da se ukinejo	(1) za lov na fazana ne obstajajo ekološki razlogi; izrecno nasprotujemo lovu, ki ima samo finančno in rekreativno funkcijo za relativno majhno skupino ljudi, (2) dodajanje osebkov poruši naravno ravnovesje; v naravi se nenadoma znajde veliko število neobogljjenih osebkov (neodlovljenih), ki so lahek plen ostalim plenilcem, poleg tega gre za dodajanje alohtone vrste v naravo, (3) lov na fazana pomeni velik vnos toksičnega svinca v okolje.
kreheljc	predlog o uvrstitvi med lovne vrste se zavrne	(1) v Sloveniji močno ogrožena vrsta (E2), (2) za lov na kreheljca ne obstajajo in niso bili izkazani gospodarski, veterinarsko-sanitarni, zdravstveni ali drugi utemeljeni razlogi; lov bi služil izključno zabavi in užitku, (3) vodne ptice se združujejo v mešane jate, tako pri streljanju na eno vrsto pride tudi do motnje drugih, ravno tako zavarovanih in ogroženih vrst, (4) obstaja velika verjetnost, da bi zaradi neznanja prišlo do streljanja drugih, podobnih vrst, (5) ponekod v Sloveniji (Drava) njegovo število upada, v celotni Sloveniji pa se ne povečuje, (6) z uvrstitvijo kreheljca med divjad bi prišlo do povečanja količine svinca v okolju.
liska	predlog o uvrstitvi med lovne vrste se zavrne	(1) trditev, da je v Sloveniji populacijski trend liske naraščajoč, ne drži in ni podkrepljena s konkretnimi podatki,

		<p>(2) za lov na lisko ne obstajajo in niso bili izkazani gospodarski, veterinarsko-sanitarni, zdravstveni ali drugi utemeljeni razlogi; lov bi služil izključno zabavi in užitku,</p> <p>(3) pri streljanju na liske pride do motnje drugih, ravno tako zavarovanih in ogroženih vrst,</p> <p>(4) z uvrstitvijo liske med divjad bi prišlo do povečanja količine svinca v okolju.</p>
mlakarica	vrsta se zavaruje	<p>(1) vodne ptice se združujejo v mešane jate, tako pri streljanju na eno vrsto pride tudi do motnje drugih, ravno tako zavarovanih in ogroženih vrst,</p> <p>(2) zaradi nepoznavanja vrst lahko pride pri lovu na mlakarico tudi do usmrtnosti zavarovanih vrst rac,</p> <p>(3) za lov na mlakarico ne obstajajo in niso bili izkazani gospodarski, veterinarsko-sanitarni, zdravstveni ali drugi utemeljeni razlogi,</p> <p>(4) pri lovu na mlakarico pride do velikega vnosa svinca v okolje.</p>
šoja, sraka in siva vrana	vrste naj se zavaruje	<p>(1) vsakoletna odločba o metodah reševanja eventualnih problemov s temi vrstami, je po našem mnenju boljša rešitev, ki bo omogočila vsakoletno ovrednotenje učinkovitosti uporabljenih metod in njihovo posodabljanje,</p> <p>(2) lov (razen odvračalnega lova) ne vpliva na škode,</p> <p>(3) za lov ne obstajajo nobeni drugi ekološki razlogi.</p> <p>Glede predlaganih lovnih dob: Če vrste ne bodo zavarovane in bo sprejet predlog o poenotenju lovnih dob, naj se le-te poenoti tako, da se za vse tri vrste upošteva datum začetka reprodukcijskega obdobja najzgodnejše vrste in datum konca reprodukcijskega obdobja najkasnejše vrste.</p> <p>Glede uporabe pasti za lov sive vrane, srake in šoje: Uporaba pasti je nesmiselna, nepotrebna in verjetno nezakonita. Predlog naj se zavrne.</p>

1. Uvod

Dne 30.1.2013 smo od Direktorata za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo (DGLR) na Ministrstvu za kmetijstvo in okolje (MKO), prejeli dopis s prošnjo, naj podamo pripombe na predloge sprememb in dopolnitev Uredbe o določitvi divjadi in lovnih dob (Ur.l. RS, št. 101/2004), ki so jih podali Lovska zveza Slovenije (LZS), Zavod za gozdove Slovenije (ZGS) in ERICO d.o.o. Mnenje o predlogih sta podala tudi Sektor za ohranjanje narave (SON) in Direktorat za gozdarstvo, lovstvo in ribištvo, oba na MKO. Predlogi in mnenji so predstavljeni v posebni prilogi, datirani 29.1.2013, s številko 007-536/2012. Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) podaja pripombe kot matična ornitološka organizacija v Sloveniji in kot vodilna nevladna naravovarstvena organizacija v Sloveniji. DOPPS ima tudi status društva, ki deluje v javnem interesu na področju ohranjanja narave in okolja. Pripombe podajamo na predloge, ki se nanašajo na ptice. V tekstu, razen v naslovih vrst, ko so navedena latinska imena, uporabljamo uveljavljeno slovensko terminologijo imen ptic (Jančar 1999). Kot merilo ogroženosti na nacionalnem nivoju uporabljamo uradni rdeči seznam (Ur.l. RS št. 82/2002, 42/2010), naslednji predpisi pa se pojavljajo večkrat v tekstu in jih s polno referenco citiramo samo tukaj: Ptičja direktiva¹ oziroma Direktiva o pticah, Zakon o ohranjanju narave² in Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah³.

Na začetku povzemamo predloge LZS, ZGS in ERICO glede spremembe lovnih dob in novih lovnih vrst ptic, kot so podane v prilogi dopisa.

a.) predlagane spremembe lovnih dob

	Obstoječe	LZS	ZGS	ERICO
siva vrana	od 10. 8. do 28. 2.	od 1. 8. do 28. 2.	od 1. 7. do 28./29. 2.	od 1. 8. do 28. 2.
šoja	od 20. 8. do 28. 2.	od 1. 8. do 28. 2.	od 1. 7. do 28./29. 2.	od 1. 8. do 28. 2.
sraka	od 1. 8. do 28. 2.	od 1. 8. do 28. 2.	od 1. 7. do 28./29. 2.	od 1. 8. do 28. 2.
mlakarica	od 1. 9. do 15. 1.	od 1. 9. do 15. 2.	/	/
fazan	od 1. 9. do 15. 1.	/	od 1. 9. do 28./29. 2.	/

b.) predlagane nove lovne vrste ptic s predlaganimi lovnimi dobami

	LZS	ZGS	ERICO
grivar	od 1. 8. do 31. 12.	od 1. 9. do 31. 12.	od 1. 8. do 31. 12.
sloka	od 1. 9. do 31. 3.	od 1. 10. do 31. 12.	od 1. 9. do 31. 3.
kozica	od 1. 8. do 31. 12.	/	od 1. 9. do 31. 12.
kreheljc	od 1. 9. do 15. 2.	/	od 1. 9. do 15. 1.
liška	od 1. 9. do 15. 2.	/	/
ruševac	od 1. 5. do 15. 6.	/	/
kormoran	/	?	od 1. 11. do 31. 3.

Poleg tega je predlagan tudi lov na divjo populacijo jerebice (ZGS) ter lov na sivo vrano (ZGS, ERICO, DGLR) ter šojo in srako (DGLR) s pastmi.

¹ Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (kodificirana različica). Uradni list Evropske unije, dne 26.1.2010.

² Zakon o ohranjanju narave – ZON (Uradni list RS, št. 56/99 z dne 13.7.1999), Zakon o ohranjanju narave uradno prečiščeno besedilo - ZON-UPB2 (Uradni list RS, št. 96/04 z dne 30.8.2004).

³ Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04) in njene spremembe, ki so upoštevane v neuradnem prečiščenem besedilu št. 4, ki ga je določila Vlada RS na 24. redni seji, dne 30. 4. 2009.

2. Splošne pripombe

Pomanjkljiva priprava in obrazložitev sprememb uredbe - Predlogi so pripravljene površno in nestrokovno in že iz tega razloga predlagamo MKO, da jih zavrne. Ustreznih citatov je malo, argumentacija je na nivoju pavšalnih trditev. Predlogi, ki obsegajo tako velike spremembe v naravnem okolju in tako drastično posegajo v posamezne vrste, bi morali biti že v osnovi zelo dobro strokovno pripravljene. Predlagamo, da se predloge za odprtje lova na **kozico, kreheljca in lisko** zaradi tega že na začetku v celoti zavrne. Iz predlogov je treba takoj na začetku izločiti tudi vrste, ki ju ni na Dodatku II (A in B) Ptičje direktive, saj ne moreta biti lovni vrsti: **rušavec in kormoran**.

Lov na močno ogrožene vrste ptic je nesprejemljiv – Nekaj od predlaganih novih lovnih vrst na nacionalnem nivoju spada med najbolj ogrožene vrste: sloka in kreheljca sta močno ogroženi, kozica in jerebica pa kritično ogroženi vrsti. Obstaja resno tveganje, da bi jih uvedba lova pahnila čez rob izumrtja v Sloveniji. Ptičja direktiva prepoveduje lov, ki ogroža ugodno ohranitveno stanje vrst (člena 2 in 7). V Sloveniji bi bil lov na te vrste v nasprotju s 14. členom Zakona o ohranjanju narave.

Lov brez ekološkega razloga je nesprejemljiv – Moderen lov mora imeti ekološki in racionalen razlog, predvsem v uravnavanju populacij živali zaradi morebitne velike škode, ki jo te povzročajo ali zaradi odsotnosti njihovih plenilcev. Gospodarska škoda, ki jo povzročajo ptice, je minimalna, njihovih populacij pa ni treba uravnavati. Zgolj užitek pri lovu ne more biti razlog za množično ubijanje, lahko pa povzroča probleme v naravi (ogrožanje lovnih vrst, ubijanje zavarovanih vrst, onesnaževanje s svincem itd.). Tu je treba upoštevati tudi določila 26. člena Zakona o zaščiti živali (ZZZiv-UPB2), ki opredeljuje dovoljene razloge za usmrnitev živali – dovoljena je usmrnitev zaradi ohranjanja naravnega ravnotežja; zabave in užitka pri lovu pa med temi vzroki ni⁴.

Nesprejemljiv lov kot »trajnostna raba obnovljivih virov« – Takšen koncept nujno zahteva širšo družbeno razpravo o lovu, ki jo nameravamo ob nadaljevanju debate o spremembah uredbe tudi sprožiti. Lov povzroči večanje ubežne razdalje, kar onemogoči bližnje dojetanje narave in ptic veliki večini državljanov, ob izvajanju lova pa tudi prepreči dostop do narave in onemogoča njeno sproščeno doživljanje. S svojim načinom »trajnostne rabe« lovski manjšina otežuje in onemogoča alternativni način »trajnostne rabe« doživljanja bližnjega opazovanja živali preostalim državljanom.

Naravovarstvo iz koristoljubja – Večkrat se v tekstu pojavi argument, da z odprtjem lova naraste zanimanje lovcev za vrsto in s tem posledično za njeno varovanje. Primer ruševca kaže, da je zanimanje lovcev po ukinitvi lova dejansko uplahnilo, vendar pa se je njegova populacija nato okrepila. Primer jerebice pa kaže na to, da lahko lov za zabavo vrsto privede do kritične ogroženosti (glej opise pri posameznih vrstah).

Lov zaradi raziskovanja je nepotreben in nesprejemljiv – Sodobna znanost teži k čim manj invazivnim metodam. Če so še sredi prejšnjega stoletja ptice ubijali zaradi raziskovanja, zdaj moderne metode, npr. telemetrija in ostale metode označevanja, lov z mrežami, statistično in metodološko utemeljeno prosto opazovanje, omogočajo zbiranje bistveno boljših in obsežnejših podatkov.

Plašenje in ubijanje neciljnih vrst ptic – Odprtje lova na nekatere, predvsem vodne vrste ptic, bo nujno vplivalo na ostale zavarovane vrste (plašenje, namerno in nenamerno ubijanje), saj se izven gnezditvene sezone zbirajo v večjih agregacijah, kjer je v eni jati navadno zastopanih veliko vrst (glej npr. Bregnballe *et al.* 2004). Vzrok za nenamerno ubijanje je tudi napačna določitev vrste na terenu, predvsem ob slabših svetlobnih pogojih, denimo samice kreheljca, ali pa ločevanje sloke ali kozice od globalno ogrožene čokete

⁴ Zakon o zaščiti živali (uradno prečiščeno besedilo) (ZZZiv-UPB2), Ur.L. RS 43/2007

Gallinago media. Lovci pogosto ne ločijo teh vrst med seboj - kot anekdotičen primer navajamo članek o sloki v reviji *Lovec*, ki pa ima na naslovni fotografiji kozico (*Lovec* 9/2007, Sloka v Evropi in na svojih selitvenih poteh). Plašenje in (nenamerno) ubijanje zavarovanih vrst je v nasprotju z 2. členom Ptičje direktive. Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah pa v členu 5 prepoveduje zavestno vznemirjati živali zavarovanih živalskih vrst.

Vnos velikih količin svinca v naravno okolje – Ubijanje preko 30.000 ptic vsako leto pomeni vnos velikih količin svinca v naravno okolje. Vnos svinca je v velikostnem razredu preko tona na leto. Takšen vnos je nedopusten zaradi nevarnosti zastrupitve ne ciljnih vrst, pa tudi drugih živali in človeka. Opozarjamo, da je Slovenija podpisnica sporazuma AEWA, ki zahteva čimprejšnjo prepoved svinčenih šiber⁵. Ta problem je sicer do neke mere ločen od problema streljanja ptic, saj je šibre mogoče nadomestiti z manj strupenimi. Opozarjamo pa, da do sedaj v Sloveniji s strani LZS za to ni bilo posluha.

⁵ http://www.unep-aewa.org/publications/popular_series/lead-shot-en.pdf

3. Sloka *Scolopax rusticola*

Predlagamo, da sloka ostane popolnoma zaščiten in nelovna vrsta v Sloveniji, in sicer iz naslednjih razlogov: (1) v Sloveniji je močno ogrožena gnezdilka, (2) v Evropi njena populacija upada, (3) lov ima na populacijo velik negativen vpliv, zaradi katerega nastajajo ponorne populacije, smrtnosti zaradi lova pa sloka ne zmore kompenzirati s povečano rodnostjo in (4) zaradi podobne obarvanosti je sloko mogoče zamenjati z globalno ogroženo čoketo.

Ogroženost in populacijski trend

V obstoječem Rdečem seznamu ptičev gnezdilcev (Ur. l. RS št. 82/2002) ima sloka status E2 - močno ogrožena vrsta. **Osebkov sloke, ki gnezdijo v Sloveniji in imajo status E2, ni mogoče ločiti od osebkov iz drugih držav.** Sloka je uvrščena med vrste evropske varstvene pozornosti (SPEC), in sicer v kategorijo SPEC 3. To pomeni, da gre za vrsto z neugodnim varstvenim statusom v Evropi, ki ima v Evropi manj kot polovico svojega globalnega areala. V obdobju 1990-2000 je doživela > 10% upad (zlasti v evropskem delu Rusije, kjer je jedro populacije), zaradi česar je dobila evropski varstveni status »declining«, torej upadajoča (BirdLife International 2004). Številčnost se je zmanjšala tudi v Veliki Britaniji, Latviji, Ukrajini in Nemčiji (Hoodless & Saari 1997, GWCT 2012, <http://www.bto.org/birdtrends2010/wcrwoodc.shtml>, dne 15.2.2013). Na Madžarskem je bilo leta 2012 prešteti najmanj svatujočih slok od pričetka spremljanja populacije v 2009; upad ni izključen (Schally *et al.* 2012). Podobno je bilo tudi stanje v evropskem delu Rusije, kjer so konec maja 2012 zabeležili najnižje število osebkov od l. 1999, ko je bilo štetje izvedeno prvič (Fokin *et al.* 2012).

Evropska populacija sloke upada zaradi sprememb v habitatu (izginjanje pašnikov, ekstenzivnih travnikov, vlažnih listnatih gozdov), vremenskih nihanj (pozimi je zelo občutljiva na nizke temperature in debelo snežno odejo, poleti pa na suše) in lova (Tavecchia *et al.* 2002, Aradis *et al.* 2008, Péron *et al.* 2011).

Številčnost v Sloveniji

Gnezditvena populacija sloke v Sloveniji je bila leta 1995 ocenjena na 80-100 parov (Geister 1995), v letu 2011 pa za obdobje 1998-2011 na zgolj 20-40 parov (po 5-10 parov na Ljubljanskem barju, Pohorju, Krasu in v Julijcih; Denac *et al.* 2011).

Vpliv lova

Spomladanski lov ptic v času povratne selitve na gnezdišča, svatovanja in gnezdenja, ki ga Erico vidi kot neproblematičnega, LZS pa ga omenja za »različne dele Evrope«, je v nasprotju s Ptičjo direktivo (člen 7(4)) in je torej **v Evropski uniji nezakonit.**

Največ slok (preko 1,3 milijona letno; Henderson *et al.* 1993) postrelijo v Franciji, od koder je tudi največ ekoloških raziskav. Preživetje slok prostorsko variira in je močno odvisno tudi od intenzitete lova (večja intenziteta lova → manjše preživetje; Péron *et al.* 2011). V Angliji je nizko letno preživetje odraslih osebkov pripisano lovu (Hoodless & Coulson 1994). Letno preživetje odraslih slok na območjih z nizko intenziteto lova v Franciji je 0,61, na območjih z visoko intenziteto lova pa 0,49; pri prvoletnih osebkih sta analogni vrednosti 0,47 in 0,33 (Péron *et al.* 2012). Območja z močnim lovom so npr. v Franciji na videz stabilna, v resnici pa ponorna. Populacija sloke se na njih vzdržuje na račun priseljavanja (predvsem) mladih osebkov iz predelov, kjer lova ni ali pa je manj intenziven (Tavecchia *et al.* 2002, Péron *et al.* 2011 & 2012). Zaradi lova je zimsko preživetje slok v Franciji prenizko, da bi populacija dolgoročno ostala stabilna, zato celo sami lovci svarijo pred možnim populacijskim upadom v prihodnosti in svetujejo uvedbo lovskih rezervatov, ki bi pomagali okrepiti populacijo (Duriez *et al.* 2005). Na območjih brez lova je preživetje mladih osebkov enako preživetju odraslih in je precej višje kot na območjih z lovom (Aradis *et al.* 2008).

Zaradi svoje življenjske strategije so sloke zelo občutljive na lov: (1) v povprečju imajo letno le 1,8 mladiča in (2) bivajo v nizkih gostotah (Péron *et al.* 2012). Nekatere vrste ptic na primer povečano smrtnost kompenzirajo z višjo stopnjo razmnoževanja, saj se sprostijo viri, ki jim prej zaradi konkurence niso bili na voljo (gnezdlišča, hrana, partnerji) - takšne populacije so regulirane z gostotno-odvisnimi procesi. Pri sloki se to zaradi nizkih gnezditvenih gostot ne zgodi, kar pomeni, da smrtnosti zaradi lova ne uspejo kompenzirati s povečanim razmnoževanjem (Péron *et al.* 2012). Smrtnost zaradi lova je torej dodatna (aditivna) smrtnost in ima na populacijo dodaten negativen vpliv (Péron *et al.* 2011, Duriez 2003 v: Aradis *et al.* 2008, Duriez *et al.* 2005).

Zaradi podobne obarvanosti perja je sloko mogoče zamenjati za globalno ogroženo čoketo *Gallinago media* (IUCN status NT-near threatened; BirdLife International 2013).

Lov na sloko bi bil v neskladju z evropsko in slovensko zakonodajo. Ptičja direktiva prepoveduje lov, ki ogroža ugodno ohranitveno stanje vrst (člena 2 in 7). V Sloveniji bi bil lov na sloko v nasprotju s 14. členom Zakona o ohranjanju narave. Kakršnakoli dodatna smrtnost je pri močno ogroženi slovenski gnezdilki, katere populacija v evropskem prostoru upada, nesprejemljiva.

Zaradi vseh zgoraj navedenih dejstev predlagamo, da sloka v Sloveniji ostane popolnoma zaščitena vrsta, ki je ni dovoljeno loviti. Vse organizacije, ki so podale predlog za uvrstitev sloke med lovne vrste, pa pozivamo, naj se raje zavzamejo za ohranjanje njenega gnezditvenega in prehranjevalnega habitata. Na ta način bodo namesto dodatnega ogrožanja evropske populacije prispevali svoj košček v mozaik varstva te upadajoče vrste.

4. Kozica *Gallinago gallinago*

Predlagamo, da kozica ostane popolnoma zaščiten in nelovna vrsta v Sloveniji, in sicer iz naslednjih razlogov: (1) v Sloveniji je kritično ogrožena gnezdilka, (2) v Evropi njena populacija upada, (3) lov ima na populacijo velik negativen vpliv, med drugim tudi zaradi zastrupitev s svincem iz streliva in (4) zaradi podobne obarvanosti je kozico mogoče zamenjati z globalno ogroženo čoketo.

Ogroženost in populacijski trend

V obstoječem Rdečem seznamu ptičev gnezdilcev (Ur. l. RS št. 82/2002) ima kozica status E1 - kritično ogrožena vrsta. **Osebkov kozice, ki gnezdi v Sloveniji in imajo status E1, ni mogoče ločiti od osebkov iz drugih držav.**

Kozica je uvrščena med vrste evropske varstvene pozornosti (SPEC), in sicer v kategorijo SPEC 3. To pomeni, da gre za vrsto z neugodnim varstvenim statusom v Evropi, ki ima v Evropi manj kot polovico svojega globalnega areala (BirdLife International 2004). V obdobju 1990-2000 je vrsta v večini Evrope doživela > 10% upad, zaradi česar je dobila evropski varstveni status »declining«, torej upadajoča (BirdLife International 2004). Zmeren upad je bil zabeležen tudi v okviru panevropske sheme monitoringa pogostih vrst (PECBMS), in sicer za obdobje 1980-2010 (PECBMS 2011, <http://www.ebcc.info/index.php?ID=485>, dne 15.2.2013). V Angliji je gnezditvena populacija kozice v obdobju 1982-2010 upadla za 43% (RSPB 2011), na Severnem Irskem v obdobju 1987-1999 za 30% (Henderson *et al.* 2002). Vrsta je močno upadla tudi na Švedskem (Svensson 2000), Finskem, Danskem in v Estoniji (Kuresoo *et al.* 2011). Število ustreljenih kozic, za katerega se domneva, da je pozitivno korelirano z velikostjo selitvene in prezimujoče populacije, v Franciji upada že od leta 2000, ravno tako delež mladostnih osebkov (slabšanje gnezditvenega uspeha) (Leray *et al.* 2012).

Številčnost v Sloveniji

Njena gnezditvena populacija v Sloveniji je bila leta 1995 ocenjena na 30-40 parov. Takrat je gneznila na Cerknškem jezeru, Ljubljanskem barju, Planinskem polju, v Jovsih in Slovenskih goricah (Geister 1995). V letu 2011 je bila gnezditvena populacija ocenjena na zgolj 10-20 parov, od tega 10-15 parov na Cerknškem jezeru (ocena na podlagi dveh popisov v aprilu in maju 2011; Denac *et al.* 2011). Slovenska populacija se je torej v približno 15 letih več kot razpolovila, pri čemer je nekaj časa celo kazalo, da pri nas ne gnezdi več.

Podatki o prezimujočih kozicah, zbrani na mednarodnih štetjih vodnih ptic (IWC) sredi januarja širom Slovenije, kažejo na majhno populacijo (do okoli 100 osebkov) in precejšnja nihanja med leti (Božič 2008a, 2010 & 2011, Božič & Rubinič 2009).

Vpliv lova

Vrsta je občutljiva na zastrupitve s svincem iz streliva (Mateo *et al.* 1998, Mateo 2009, Mondain-Monval *et al.* 2002). Na Danskem so ugotovili, da se njena številčnost na mokriščih, kjer je lov povsem prepovedan, poveča za 15-39-krat v primerjavi z mokrišči, kjer je lov dopuščen (nereguliran ali pa časovno omejen) (Bregnballe *et al.* 2004).

Zaradi podobne obarvanosti perja je kozico mogoče zamenjati za globalno ogroženo čoketo *Gallinago media* (IUCN status NT-near threatened; BirdLife International 2013).

Erico trdi, da »bi načrtno upravljanje z vrsto ob zelo majhni dodatni smrtnosti vrste doprineslo k boljšemu poznavanju le-te.« **Kakršnakoli dodatna smrtnost je pri kritično ogroženi slovenski gnezdilki, katere**

populacija v evropskem prostoru upada, nesprejemljiva. Boljše poznavanje vrste je mogoče doseči z neinvazivnimi (npr. štetje s teleskopom) in sodobnimi metodami sledenja (telemetrija), ne pa z ubijanjem.

Lov na kozico bi bil v neskladju z evropsko in slovensko zakonodajo. Ptičja direktiva prepoveduje lov, ki ogroža ugodno ohranitveno stanje vrst (člena 2 in 7). V Sloveniji bi bil lov na kozico v nasprotju s 14. členom Zakona o ohranjanju narave.

Zaradi vseh zgoraj navedenih dejstev predlagamo, da kozica v Sloveniji ostane popolnoma zaščiten vrsta, ki je ni dovoljeno loviti. Vse organizacije, ki so podale predlog za uvrstitev kozice med lovne vrste, pa pozivamo, naj s konkretnim naravovarstvenim udejstvovanjem skrbijo za ohranjanje njenega gnezditvenega habitata (mokrišča in vlažni travniki). To bi vsaj od samodeklariranih naravovarstvenikov (LZS) navsezadnje tudi pričakovali.

5. Ruševac *Tetrao tetrix*

Predlog o uvrstitvi med lovne vrste se zavrne. (1) predlog ni v skladu s Ptičjo direktivo (Priloga II B), (2) lov ima na ruševca negativen vpliv.

Predlog je v neskladju s Ptičjo direktivo. Ruševac ni uvrščen na Prilogo II B Ptičje direktive za Slovenijo in je zato lov nanj nezakonit. Nerazumljivo nam je, kako je lahko MKO predlog uvrstilo v nadaljnjo obravnavo, saj je očitno, da predlagatelji ne poznajo ustrezne zakonodaje. Ista direktiva uvršča vrsto na dodatek I. Na Rdečem seznamu je opredeljen kot ranljiva vrsta (V).

Ruševac je bil v preteklosti lovna vrsta, po prepovedi lova (1993) pa se je številčno okrepil. Na spremljanih rastiščih v Julijskih Alpah in Karavankah se je ponekod njegova številčnost po ukinitvi lova močno povečala (DOPPS – NOAGS *v pripravi*). To je tudi evidenten dokaz o škodljivih posledicah lova na vrsto v Sloveniji. Lov se je izvajal na rastiščih v času njegovega razmnoževanja. Lovilo se je odrasle samce na rastiščih. Na rast populacije pri vrstah, kot je ruševac, močneje vpliva preživetje odraslih osebkov (samo ti so predmet predloga lova), kot pa uspešnost razmnoževanja in preživetje mladih osebkov (Caizergues & Ellison 1997). Številčnejša populacija ruševca je pomemben sestavni del našega alpskega ekosistema in je zelo pomembna za njegovo naravno funkcioniranje (npr. tudi z vidika varstva velikih plenilcev, kot je planinski orel *Aquila chrysaetos*).

Menimo, da so razlogi, ki jih je navedla LZS pri pobudi za ponoven lov na ruševca, povsem neresni. Glavni argumenti, ki jih navajajo, so stimuliranje zanimanja pri lovcih za vrsto skozi lov, kar jasno kaže na to, da so lovci in njihove organizacije v resnici zainteresirani samo za vrste, ki jih lahko streljajo. To postavlja v povsem novo luč tudi njihovo deklariranje o naravovarstvu. Lovcem namreč nihče ne brani, da se zanimajo za vrste in jih varujejo, a je to, kot sami izražajo, nemogoče, ne da bi bili stimulirani s streljanjem.

6. Kormoran *Phalacrocorax carbo*

Predlog, da se med lovno divjad uvrsti kormorana, je prišel iz podjetja Erico d.o.o. iz Velenja. Nerazumljivo nam je, da je MKO v nadaljnjo obravnavo uvrstilo strokovno tako šibak predlog. Iz utemeljitve je razbrati, da v podjetju ne poznajo niti osnov problematike.

V skladu z določili 7. člena Ptičje direktive kormoran na območju držav članic Evropske unije ne more biti lovna vrsta. Pobuda podjetja Erico d.o.o. je zato brezpredmetna. Predlog o uvrstitvi med lovne vrste naj se zavrne.

Še kratek komentar neresničnih navedb iz utemeljitve podjetja Erico d.o.o.:

1. Trditev: *»Število kormoranov, ki prezimujejo na Slovenskih celinskih vodah, je v zadnjih dveh desetletjih izjemno naraslo...«*
 - a. Komentar: Trditev je napačna. Rezultati štetja kormoranov na prenočiščih, ki so na voljo za leta od 1997 in 2012 kažejo, da je populacija stabilna. Populacija niha med 2500 in 4000 osebkov.
2. Trditev: *»...kar ima za posledico pomembno gospodarsko škodo v sladkovodnem ribištvu.«*
 - a. Komentar: Trditev ni utemeljena. Kljub mnogim poskusom, da bi kormoranu naprtili krivdo za upadanje ribjih populacij, to razen ponekod pri lipanu ni bilo izkazano. Celo Ribiška zveza Slovenije, ki vsako leto poda vlogo za dovolitev odstrela kormoranov, tega nikoli ni zahtevala zaradi gospodarske škode.
3. Trditev: *»Resorno ministrstvo se v zadnjih desetletjih venomer trudi, da bi s podzakonskimi predpisi dovolilo omejen odstrel kormoranov...«*
 - a. Komentar: V zadnjem desetletju ni resorno ministrstvo nikoli poskušalo s podzakonskimi predpisi posegati v populacije kormoranov.
 - b. Komentar: V zadnjem desetletju je po vlogi Ribiške zveze Slovenije na Agencijo RS za okolje vsako leto potekal upravni postopek za izdajo dovoljenja za odstrel in plašenje kormoranov. Videti je, da v podjetju Erico d.o.o. ne ločijo med podzakonskim predpisom in odločbo v upravnem postopku.
4. Trditev: *»...kar pa je proceduralno praviloma onemogočeno s strani naravovarstvenih organizacij, ki svoje delovanje temeljijo na radikalnih, pogosto strokovno vprašljivih izhodiščih.«*
 - a. Komentar: Trditev je neresnična. Edina nevladna naravovarstvena organizacija, ki se je v zadnjih 10 letih angažirala na primeru kormoran, je DOPPS. DOPPS ne nasprotuje plašenju in odstrelu kormoranov, kadar je to potrebno za zaščito ključnih ribjih populacij.
 - b. Komentar: Navedba, da je bila izdaja dovoljenja praviloma onemogočena, je neresnična. Dovoljenje za odstrel in plašenje kormoranov je bilo od leta 2004 izdano vsako leto in DOPPS se razen v dveh letih (2009 in 2011) zoper dovoljenje ni pritožil. Plašenje in odstrel kormoranov se je torej izvajalo vsako leto razen v zimi 2009/10 in v delu zime 2011/12.
 - c. Komentar: Po pritožbah DOPPS v letih 2009 in 2011 je bilo dovoljenje zaradi nezakonitosti razveljavljeno. Pa ne zaradi proceduralnih, pač pa vsebinskih razlogov: razlogi za izdajo dovoljenja niso bili utemeljeni.

7. Grivar *Columba palumbus*

Predlog o uvrstitvi med lovne vrste se zavrne zaradi: 1) možnih zamenjav z duplarjem *Columba oenas*, 2) nedokazanih in pavšalnih trditev o škodi, ki jo povzroča, 3) predlagane nekonsistentne lovne dobe jeseni, 4) vnosa svınca na kmetijske površine.

Populacija v Sloveniji je ocenjena na 5-10 tisoč parov (BirdLife International 2004). Ocene številčnosti vrste za kmetijsko krajino kažejo, da populacija ne narašča (Kmecl & Figelj 2012). Pri poznavanju populacije grivarja je treba omeniti, da ima vrsta največje koncentracije številčnosti v zahodni Evropi: Velika Britanija 2,5-3,1 mil. parov, Nemčija 1,7-2,9 mil., Nizozemska 0,4-0,5 mil., Francija 0.5-2 mil. parov in da Slovenija sodi med države, kjer je grivar primerljivo redkeje zastopan (BirdLife International 2004), zato je prenašanje trditev iz zahodnega dela Evrope zelo zavajajoče. Populacija vrste v Sloveniji je bistveno manjša.

Lov na grivarja je po naši oceni zelo problematičen z več vidikov. Pri lovu prihaja do zamenjav z duplarjem *Columba oenas*, ki je v Sloveniji ogrožena vrsta (kategorija E2). Lov na grivarja bi na ta način lahko resno ogrozil duplarja.

Argument predlagateljev, da je vrsta konfliktna in povzročatelj škod v kmetijstvu, je pavšalno prenesena iz zahodne Evrope. Predlagatelji niso predložili dokazov, da to drži tudi za Slovenijo. Glede na poznavanje številčnosti populacije, ki ga imamo na DOPPS na podlagi preko 1500 vzorčnih ploskev po Sloveniji (DOPPS – NOAGS v pripravi) in glede na trende, ki se jih v Sloveniji računa na osnovi popisa ptic kmetijske krajine (Kmecl & Figelj 2012), je evidentno, da se tovrstnih trditev na primeru grivarja ne da prenašati iz zahodne Evrope. Po drugi strani pa je v smislu preprečevanja škod nekonsistentna tudi predlagana lovna doba, saj je predlagan lov v jesenskem času, večina škod na posevkih v zahodni Evropi pa se dogaja v spomladanskem času. To pa lahko kaže na to, da so razlogi za željo po ubijanju te vrste verjetno povsem drugje, kot so to navedli predlagatelji.

Problem lova na grivarja je tudi veliko onesnaževanje s svincem predvsem na kmetijskih površinah. Zaradi tega imajo dokazano velike posledice divje živali, ki se s svincem zastrupijo, verjetno pa ima lahko posledice tudi človek. Lov na goloba grivarja je dokumentirano lahko velik vir svınca v okolju (Mateo 2009), posledice tega pa so bile že velikokrat opisane (Fisher *et al.* 2006).

8. Jerebica *Perdix perdix*

Jerebica je v Sloveniji kritično ogrožena vrsta - E1 (Ur. l. RS št. 82/2002). Zaradi tega bi bil lov nanjo v neskladju tako z nacionalno kot tudi z evropsko zakonodajo. Ptičja direktiva prepoveduje lov, ki ogroža ugodno ohranitveno stanje vrst (člena 2 in 7). V Sloveniji bi bil lov na jerebico v nasprotju s 14. členom Zakona o ohranjanju narave.

Zaradi visoke stopnje ogroženosti jerebice je treba strogo prepovedati lov nanjo. Prepovedati je treba tudi lov na umetno vzrejene osebkke, ki se jih izpušča v naravo, saj to dokazano škodljivo vpliva na preživetje naravnih populacij na območju.

Jerebica je bila nekdanj v Evropi ena najpomembnejših vrst divjadi. Evropska populacija je še leta 1914 presegala 18.000.000 parov, letno pa so postrelili kar 24 milijonov osebkov. V drugi polovici 20. stoletja je jerebica v Evropi doživela dramatičen upad za več kot 90 % (Potts 2005). Na prelomu tisočletja je bila evropska populacija (brez Rusije) ocenjena le še na 1 do 2,3 milijona parov, tako da je vrsta na evropskem rdečem seznamu opredeljena kot ranljiva - **VU** (BirdLife International 2004). V prvi fazi zloma populacije med 1950 in 1970 je bil glavni razlog upada intenziviranje kmetijstva. Ključno je bilo dramatično poslabšanje preživetja kebčkov zaradi široke uvedbe pesticidov v kmetijstvo. V fazi nadaljnega upada po letu 1970 pa so vzroki različni. Med pomembne razloge sodijo tudi škodljive lovske prakse (Kuijper *et al.* 2009).

Nadaljevanje lova

Nadaljevanje lova na ogrožene populacije jerebice kritično ogroža njihov obstoj.

Na dramatičen vpliv lova na upadajoče populacije jerebice v Evropi je opozorila nedavna obsežna demografska študija (De Leo *et al.* 2004). V njej so prvič z metodo stohastičnih simulacij obdelali podatke iz številnih demografskih raziskav jerebice iz vse Evrope za obdobje zadnjih 60 let. Raziskava je pokazala, da upadajoče populacije jerebice v Evropi ne prenesejo več niti najnižjih stopenj lova. Avtorji ocenjujejo, da je nadaljevanje lova, pa čeprav v bistveno znižanem obsegu, verjetno prispevalo k izumiranju mnogih subpopulacij jerebice v Evropi in da kritično ogroža preostale.

Britanski Game Conservancy Trust (GTC) priporoča, da se lov na jerebico ne izvaja, če jesenska številčnost ne presega 20 osebkov na km² (Aebischer & Ewald 2004). Videti je, da takšnega nivoja populacije v Sloveniji ne dosegamo nikjer.

Škodljivo dodajanje jerebic v lovišča

Vlaganje umetno vzrejenih osebkov jerebic v lovišča poslabšuje stanje naravnih populacij.

Zaradi velikih upadov populacij jerebic, ki so bile nekdanj pomembna divjad, so lovci pred desetletji začeli z množičnim vlaganjem umetno vzrejenih osebkov v lovišča. Zaradi slabega preživetja, vnosa parazitov, kompeticije z naravnimi osebki in povečanim lovnim pritiskom vlaganja gojenih osebkov škodljivo vplivajo na populacije naravnih osebkov (Kuijper *et al.* 2009). Zaradi tega so populacije jerebic upadle bolj v loviščih, kjer so dodajali osebkke iz umetne vzreje, kot v loviščih, kjer vlaganj ni bilo (Aebischer & Ewald 2004).

V Sloveniji ne vemo, koliko naravnih jerebic sploh še imamo

Videti je, da lovstvo v Sloveniji nima nobenih podatkov o stanju naravne populacije jerebic.

Videti je, da niti Lovska zveza Slovenije niti Zavod za gozdove Slovenije nimata nobenih številčnih podatkov o stanju naravne populacije jerebic v Sloveniji. Znano ni niti to, če naravna populacija sploh še obstaja. Videti je, da je populacija v naravi bolj ali manj v celoti vezana na število izpuščenih gojenih osebkov. Tudi lovci večinoma priznavajo, da so naselitve neuspešne:

- Novomeško LUO: Podatkov, da je poljska jerebica še prisotna v LUO, nimamo (ZGS 2012a);

- Gorenjsko LUO: Jerebica je prisotna le še v nekaterih nižinskih loviščih, ponekod se ohranja le še kot posledica doseljevanj in vlaganj v življenjsko okolje. Upadanje odvzema je povezano z zniževanjem oz. izginjanjem številčnosti v naravi živečih jerebic kot tudi z znatnim upadanjem vsakoletnih vlaganj (ZGS 2012b);
- Kočevsko – Belokranjsko LUO: Stanje populacije je odvisno od dodajanja iz umetne vzreje. Trenutno ni mogoče govoriti o populaciji, temveč posameznih osebkov te vrste v Beli krajini (ZGS 2012c);
- Primorsko LUO: Jerebica je prisotna le v nekaterih loviščih. Število živali je zelo odvisno od vlaganj. Trenutni način vlaganj z namenom revitaliziranja vrste ni učinkovit. Vlaganja so namenjena bolj lovu, ki bi moral biti sekundarnega namena (ZGS 2012e);
- Pohorsko LUO: Malo število podatkov in opažanj poljske jerebice ne zadošča za podajanje realne ocene populacije v LUO. Je izredno redka, njen razpored v prostoru je večinoma krajeven. Dodajanje jerebic v preteklosti ni prineslo uspeha (ZGS 2012f);
- Posavsko LUO: V letu 2005 se je zaključil projekt repopulacije poljske jerebice v Posavskem LUO. Do leta 2008 lova na jerebico nismo načrtovali. Številčnost se je v LUO popravila do te meje, ki že dovoljuje omejen lov v loviščih, kjer jerebico dodajajo. Ocenjujemo, da je številčnost nizka, vendar stabilna (ZGS 2012g);
- Pomursko LUO: Zakonodaja dovoljuje lov samo gojenih jerebic, zato je odvzem v loviščih neposredno odvisen od predhodno dodane divjadi. Danes deluje samo še eno vzrejališče v okviru LPN Fazan Beltinci. Povprečni letni odvzem jerebic v območju znaša 1500-2000 ptic. Številčnost naravnih jerebic se po padcu proti koncu 70-let pr. st. ni več bistveno povečala in je trenutno še zmeraj zelo majhna (ZGS 2012h);
- Savinjsko - Kozjansko LUO: Jerebica je v LUO le posamično prisotna. Zaradi poostrene kontrole uporabe kemičnih sredstev v kmetijstvu je stanje populacije boljše kot pred desetimi leti. Glede na stanje v okolju vrste in številčnost osebkov jo uvrščamo med ogrožene vrste in jo že nekaj let v vsem LUO varujemo (ZGS 2012d);
- Slovensko - Goriško LUO: Navedbe v ZGS (2012i) so kontradiktorne. Na enem mestu piše: »Poljska jerebica je v LUO redka vrsta divjadi. Pojavlja se v redkih in posameznih kitah v izrazito ravninskem delu LUO, na Dravskem polju in v Pesniški dolini«, drugje pa: »Že danes pa so na območju Dravskega polja in v Pesniški dolini opazne številne kite.«
- Ptujsko-Ormoško LUO: Tudi tu so navedbe kontradiktorne (ZGS 2012l). Na enem mestu piše: »Poljska jerebica je v LUO redka vrsta divjadi. Pojavlja se v redkih in posameznih kitah v izrazito ravninskem delu LUO, na Dravskem polju in v Pesniški dolini«, drugje pa: »Že danes pa so na območju Dravskega polja in v Pesniški dolini opazne številne kite.«
- Zahodno visoko kraško LUO: Naravne jerebice je v LUO zelo malo, najdemo jo v Vipavski dolini in na območju Vrhnik. Samo vlaganje živali brez vlaganja v življenjsko okolje ne pripomore k izboljšanju stanja populacije (ZGS 2012j);
- Zasavsko LUO: V preteklosti sta bila izvedena dva izpusta jerebic v naravo, in sicer leta 1985 v lovišču Radeče in 1990 v lovišču Litija. Obe naselitvi sta bili neuspešni (ZGS 2012k);

9. Fazan *Phasianus colchicus*

V zvezi z lovom fazana predlagamo:

(1) lov na fazana naj se v celoti odpravi, populacija pa se naj prepusti naravnemu razvoju,
(2) LPN v Pomurju očitno ne opravljajo svojega poslanstva oziroma so zaradi preintenzivnega lova škodljivi za naravo in prebivalce; predlagamo, da se ukinejo.

Razlogi za to so naslednji:

(1) za lov na fazana ne obstajajo ekološki razlogi; izrecno nasprotujemo lovu, ki ima samo finančno in rekreativno funkcijo za relativno majhno skupino ljudi,
(2) dodajanje osebkov poruši naravno ravnovesje; v naravi se nenadoma znajde veliko število nebogljenih osebkov (neodlovljenih), ki so lahek plen ostalim plenilcem; poleg tega gre za dodajanje alohtone vrste v naravo,
(3) lov na fazana pomeni velik vnos toksičnega svinca v okolje.

Predlogi zajemajo naslednje spremembe lova na fazana: spremembo lovne dobe (namesto od 1.9. do 15.1. predlog ZGS predvideva lovno dobo od 1.9. do 28./29.2., kar DGLR podpira) ter predlog ločenega vodenja načrta in odvzema gojenih in naravnih fazanov, s pomočjo markiranja gojenih osebkov – predlog ZGS, ki ga DGLR podpira.

Fazan je alohtona azijska vrsta ptice, tekom stoletij pa je postal del slovenske kulturne krajine. Vrsta ni agresivna v smislu odvzemanja virov ali življenjskega prostora ogroženim avtohtonim vrstam ptic. V naravi se je sposoben razmnoževati in samostojno prebivati, predvsem v delih Slovenije, ki so podobni njegovemu prvotnemu stepskemu habitatu (SV Slovenija, Istra, kraška polja).

Z dodajanjem osebkov divje populacije ne moremo okrepiti (zaradi nizkega preživetja in produktivnosti), kar je dobro dokumentirano v literaturi (Santilli & Bagliacca 2008, Musil & Connelly 2009). Dodani gojeni osebki fazana služijo tako izključno lovu v smislu finančnih učinkov za upravljalca lovišča oziroma zabavi. Še posebej je dodajanje fazana izrazito v Pomurskem LUO, kjer se doda približno 75% vseh fazanov v Sloveniji (ZGS 2012h), skupno v Sloveniji preko 40.000 osebkov). Nekaj več kot tretjina dodanih osebkov ni odstreljenih in pomenijo lahko dostopno hrano drugim plenilcem.

Velika večina osebkov fazana v Pomurskem LUO je dodanih v dveh LPN: Fazan Beltinci in Kompas Peskovci, kjer se izvaja lovski turizem. V LPN Fazan Beltinci je tako dodanih preko 140 osebkov na kvadratni kilometer lovišča letno (izračunano iz podatkov v ZGS (2012h)). LPN naj bi bila posebej ohranjena naravna območja, na takšen način (z intenzivnim lovom) pa je ta njihova funkcija za ostale prebivalce razvrednotena.

Velik problem v celi Sloveniji, predvsem pa skoncentrirano v obeh LPN, je tudi raztros svinčenih šiber v prosto naravo in s tem povezana možna zastrupitev ogroženih vrst živali, predvsem ptic. To je dobro dokumentiran pojav, tako v Evropi kot v svetu (Mateo 2009, Pain *et al.* 2009), način zastrupitve pa je bodisi z neposrednim zaužitjem šibre ali pa preko uplenjene obstreljene ali zastrupljene ptice. Ta problematika pri nas sicer še ni raziskana, vendar ne obstajajo racionalni razlogi, da bi bilo pri nas kako drugače kot v drugih delih Evrope.

10. Kreheljč *Anas crecca*

Kreheljč, tako kot mlakarica, spada med rase plovke (Anatidae). V Sloveniji je občasna gnezdilka, gnezdeča populacija je ocenjena na 0-10 parov (BirdLife International 2004). V Sloveniji se število kreheljčev poveča v obdobju preleta in prezimovanja - med leti 2002 in 2012 je v Sloveniji prezimovalo med 750 do 2920 kreheljčev. Največ kreheljčev se pozimi zadržuje v Sečoveljskih solinah in Škocjanskem zatoku, večje koncentracije so še na spodnjem mejnem delu Mure, Ormoškem in Ptujskem jezeru, stari strugi panonske Drave, Škalskih jezerih, spodnjih delih srednje in spodnje Save, spodnjem delu Kolpe, občasno pa tudi na srednjem delu Ljubljanice ter spodnjih delih Krke in Sotle (Božič 2008b, 2010, 2011 & 2012). Kreheljč je glede na rdeči seznam močno ogrožena vrsta v Sloveniji (E2).

Delany & Scott (2006) navajata, da se število kreheljčev v Vzhodnem Sredozemlju povečuje, kar za Slovenijo ne velja (Božič 2008b, 2010, 2011 & 2012). Število kreheljčev na območju reke Drave se je v primerjavi s stanjem v 90-ih letih zmanjšalo (Božič 2008b).

Menimo, da je predlog uvrstitve kreheljca na seznam lovnih vrst nesmiseln in ga je treba zavrniti. Izkazan ni noben naravovarstveni ali ekološki argument, ki bi govoril v prid uvrstitvi kreheljca na seznam lovnih vrst. Podatki vsakoletnega zimskega popisa vodnih ptic, ki ga organizira DOPPS, kažejo, da se število kreheljčev v Sloveniji ne povečuje. Za raziskovanje vrste pa obstaja mnogo neinvazivnih metod, ki dajejo boljše rezultate kot streljanje (npr. Bibby *et al.* 2000, Millspaugh & Marzluff 2001, Krebs 1998).

Kreheljč naj ostane zavarovana vrsta. Proti uvrstitvi kreheljca na seznam lovnih vrst govorijo naslednja dejstva:

- (1) za lov na kreheljca ne obstajajo in niso bili izkazani gospodarski, veterinarsko-sanitarni, zdravstveni ali drugi utemeljeni razlogi,**
- (2) vodne ptice se združujejo v mešane jate (glej npr. Bordjan & Božič 2009, Bordjan 2012), zato pri streljanju na eno vrsto pride tudi do motnje drugih, ravno tako zavarovanih in ogroženih vrst (Božič *et al.* 2009),**
- (3) za pravilno determinacijo rac je potrebno dobro ornitološko znanje, posebej zahtevna je determinacija samic in prvoletnih osebkov ter determinacija v obdobju menjave perja, ki se začne junija in se pri nekaterih vrstah zavleče do oktobra (Cramp 1998). Obstaja velika verjetnost, da bi zaradi neznanja prišlo do streljanja drugih, podobnih vrst,**
- (4) ponekod v Sloveniji (Drava) njegovo število upada, v celotni Sloveniji pa se ne povečuje,**
- (5) z uvrstitvijo kreheljca med divjad bi prišlo do povečanja količine svinca v okolju, kar je zaradi negativnega vpliva nesprejemljivo.**

11. Liska *Fulica atra*

V zimskem času je liska druga najštevilčnejša vodna ptica v Sloveniji in je poleg mlakarice edina, ki je kadarkoli preseгла 10000 osebkov (Božič 2008b, 2010, 2011 & 2012). V Vzhodno-Mediteranski regiji naj bi se številčnost liske povečevala (Delany & Scott 2006), kar za Slovenijo ne velja (Božič 2008b, 2010, 2011 & 2012). Na obali je število prezimujočih lisk precej manjše od števila v 80.-ih letih 20. stoletja (Škornik 1987, Sovinc 1994, Božič 2008b), večji upad se je zgodil tudi v drugi polovici obdobja 2002-2008. Pozimi se glavnina populacije lisk v Sloveniji zadržuje na nekaj ključnih mestih: Ptujsko in Ormoško jezero, srednji del stare struge panonske Drave, Škalska jezera, Zbiljsko jezero, spodnji del spodnje Save (zlasti bližnje gramoznice), Sečoveljske soline in Škocjanski zatok, občasno pa je bilo večje število lisk še na Blejskem jezeru, akumulaciji Vrhovo in spodnjem delu Kolpe (Božič 2008b). V Sloveniji je liska razširjena vodna gnezdilka, gnezdi na stoječih in počasi tekočih vodah z bogato obrežno vegetacijo. Ocena velikosti gnezditvene populacije je 300-500 gnezdečih parov (BirdLife International 2004, Geister 1995).

Liska naj ostane zavarovana vrsta. Proti uvrstitvi liske na seznam lovnih vrst govorijo naslednja dejstva:

- (1) trditev, da je v Sloveniji populacijski trend liske naraščajoč, ne drži in ni podkrepljena s konkretnimi podatki,**
- (2) za lov na lisko ne obstajajo in niso bili izkazani gospodarski, veterinarsko-sanitarni, zdravstveni ali drugi utemeljeni razlogi; lov bi služil izključno zabavi in užitku,**
- (3) pri streljanju na liske pride do motnje drugih, ravno tako zavarovanih in ogroženih vrst, kar je nesprejemljivo,**
- (4) z uvrstitvijo liske med divjad bi prišlo do povečanja količine svinca v okolju.**

12. Mlakarica *Anas platyrhynchos*

Mlakarica je najštevilčnejša in najbolj razširjena vrsta rase v Sloveniji. Trenutna populacijska ocena je 10.000 do 20.000 gnezdečih parov (BirdLife International 2004). Številčnost mlakarice se pozimi poveča, posebej ob milih zimah, ko so stoječe vodne površine nezamrznjene (Božič 2012). Med leti 2002 in 2012 je v Sloveniji prezimovalo 19.100 do 32.000 osebkov (Božič 2008b, 2010, 2011 & 2012). Slovenija je po klasifikaciji organizacije Wetlands International del Vzhodno-mediteranske regije, kjer je zimska populacija mlakarice stabilna (Delany & Scott 2006). Mlakarica je razširjena v celotni Sloveniji, po številu izstopajo večje reke, zlasti njihovi spodnji deli z ravniciami v zaledju in nekatera akumulacijska jezera (Ptujsko in Ormoško jezero, Zbiljsko jezero, občasno tudi Gajševsko in Ledavsko jezero), najmanj številčna je na obali (Božič 2008b).

Poleg »divjih« mlakaric se, po podatkih letnih načrtov lovsko upravljaljskih območij, ponekod v naravo izpuščajo v ujetništvu vzrejene mlakarice. V lovsko upravljaljskem načrtu je na primer za Pomursko območje (ZGS 2012h) za leto 2012 navedeno, da so v letu 2011 vložili 1231 osebkov mlakaric. Zaradi številčnosti in razširjenosti mlakarice v Sloveniji je to popolnoma nepotrebno in zato menimo, da je treba vlaganje v ujetništvu vzrejenih mlakaric v naravo popolnoma ukiniti.

Menimo, da je treba mlakarico izločiti iz seznama lovnih vrst ptic. V prid temu govorijo naslednja dejstva:

(1) Vodne ptice se združujejo v mešane jate (glej npr. Bordjan & Božič 2009, Bordjan 2012), zato pri streljanju na eno vrsto pride tudi do motnje drugih, ravno tako zavarovanih in ogroženih vrst (Božič *et al.* 2009). Primer: v letu 2010 se je velika jata globalno ogroženih rac kostanjevk *Aythya nyroca* (139 osebkov) na zadrževalniku Medvedce po začetku lova na mlakarico v začetku septembra zmanjšala na zgolj 56 osebkov, v letu 2011 pa s 172 os. na 96 os. Po prekinitvi lova se je konec septembra 2011 število osebkov ponovno povečalo na 219 (Bordjan 2010 & 2011).

(2) Zaradi nepoznavanja vrst pride pri lovu na mlakarico tudi do usmrtnitve zavarovanih vrst rac. Nenameren odstrel je na primer vzrok za velik delež smrtnosti mladih osebkov in samic kostanjevk (Balazs & Vegvari 2003, Puzović & Tucakov 2003, Schneider-Jacoby 2003). Za pravilno determinacijo rac je namreč potrebno dobro ornitološko znanje, posebej zahtevna je determinacija samic in prvoletnih osebkov ter determinacija v obdobju menjave perja, ki se začne junija in se pri nekaterih vrstah zavleče do oktobra (Cramp 1998).

(3) Za lov na mlakarico ne obstajajo in niso bili izkazani gospodarski, veterinarsko-sanitarni, zdravstveni ali drugi utemeljeni razlogi

(4) Pri lovu na mlakarico pride do velikega vnosa svinca v okolje, kar je zaradi v dokumentu večkrat naštetih in citiranih negativnih vplivov nesprejemljivo.

V tej luči je razprava o podaljšanju lovne dobe za en mesec nepotrebna. Poleg tega obdobje podaljšanja odstrela (16.1.-15.2.) že spada v obdobje spomladanske selitve, ko se nekatere vrste že vračajo iz prezimovališč nazaj na gnezdišča. V tem obdobju je negativni vpliv lova večji kot v obdobju zime (Dehorter & Tamisier 1998) in tudi ni v skladu s Ptičjo direktivo (člen 7(4)).

13. Siva vrana *Corvus cornix*, sraka *Pica pica* in šoja *Garrulus glandarius*

Predlog DOPPS:

Vrste naj se zavaruje.

(1) vsakoletna odločba o metodah reševanja eventualnih problemov s temi vrstami, je po našem mnenju boljša rešitev, ki bo omogočila vsakoletno ovrednotenje učinkovitosti uporabljenih metod in njihovo posodabljanje,

(2) lov (razen odvrčalnega lova) ne vpliva na škode,

(3) za lov ne obstajajo nobeni drugi ekološki razlogi.

Glede predlaganih lovnih dob:

Če vrste ne bodo zavarovane in bo sprejet predlog o poenotenju lovnih dob, naj se le-te poenoti tako, da se za vse tri vrste upošteva datum začetka reprodukcijskega obdobja najzgodnejše vrste in datum konca reprodukcijskega obdobja najkasnejše vrste.

Glede uporabe pasti za lov sive vrane, srake in šoje:

Uporaba pasti je nesmiselna, nepotrebna in verjetno nezakonita. Predlog naj se zavrne.

Predlogi za spremembe Uredbe se v zvezi s sivo vrano, srako in šojjo nanašajo na 1) lovne dobe in 2) določila glede uporabe pasti.

Glavni razlog, ki ga predlagatelji navajajo kot argument za spremembe, je negativen vpliv sivih vran (*Corvus cornix*) na človekovo premoženje in druge živalske vrste. V paketu so obravnavane vse tri vrste vranov, ki sodijo med divjad, poleg sive vrane še sraka (*Pica pica*) in šoja (*Garrulus glandarius*), čeprav se predlagatelji sklicujejo zgolj na problematiko sivih vran.

Problematika v povezavi s sivo vrano je bila podrobno obravnavana v »**Akcijskem načrtu za reševanje problemov, povezanih s sivo vrano (*Corvus cornix*) v Sloveniji**« (Zavod za gozdove Slovenije 2011, http://www.arhiv.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/GOZD/Lovstvo/Akcijski_nacrt_siva_vrana.pdf). V akcijskem načrtu so obravnavani in ovrednoteni vsi problemi, povezani s sivimi vranami pri nas. Razvrščeni so v štiri skupine: 1) škoda na človekovem premoženju, 2) zaskrbljenost ljudi zaradi domnevnega ogrožanja drugih živalskih vrst, 3) napadi sivih vran na ljudi, ter 4) pomanjkljivo znanje in negativen odnos ljudi do sivih vran. Za vsak problem so tudi navedeni in ovrednoteni možni ukrepi za njegovo preprečitev oziroma omilitev.

Iz akcijskega načrta je razvidno, da zaradi težav, ki jih sive vrane občasno povzročajo človeku, ni potrebe po spremembi lovne dobe, niti po uzakonitvi metod za množičen odvzem sivih vran iz populacije z namenom njene regulacije. Argumentacija, zakaj slednje ni primeren ukrep za reševanje problemov, povezanih s sivo vrano, v akcijskem načrtu kljub prizadevanjem DOPPS ni bila vključena, zato jo predstavljamo v tem dokumentu.

1.) Predlogi za spremembo trenutno veljavnih lovnih dob

Lovne dobe za sivo vrano, šojjo in srako naj se poenotijo in podaljšajo.

vrsta	veljavna lovna doba	predlog LZS	predlog ZGS	predlog Erico
siva vrana	10.8. do 28.2.	1.8. do 28.2.	1.7. do 28.2.	1.8. do 28.2.
šoja	20.8. do 28.2.	1.8. do 28.2.	1.7. do 28.2.	1.8. do 28.2.
sraka	1.8. do 28.2.	1.8. do 28.2.	1.7. do 28.2.	1.8. do 28.2.

1) Argument predlagatelj:

Lovne dobe naj bodo poenotene za vse tri vrste, ker so vrste sorodne, imajo podobno ekologijo in pomen za lovske organizacije.

Direktiva o pticah prepoveduje lov vseh prostoživečih vrst ptic na območju Evropske unije v času različnih faz njihovega razmnoževanja (člen 7(4)). Sorodnosti, ekoloških zahtev vrst ali pomena za lovske organizacije ne omenja kot argumente, s katerimi je možno zaobiti ta določila.

ZGS v podporo predlaganim novim lovnim dobam **navaja podatke o obdobju gnezdenja sive vrane, srake in šoje**, ki jih citira iz treh virov: 1) Enciklopedije ptic na spletni strani DOPPS (http://www.ptice.si/index.php?option=com_wines&Itemid=45), 2) poljudne monografije Naše ptice (Krašna 2011) in 3) Ornitološkega atlasa Slovenije (Geister 1995). Slednji vir sploh ne omenja obdobja gnezdenja nobene od obravnavanih vrst! Spletna enciklopedija DOPPS navaja podatke za obdobje gnezdenja, torej od začetka nesenja jajc do izleta mladičev iz gnezda. **Poudarjamo, da Direktiva o pticah lova ptic ne prepoveduje zgolj v obdobju gnezdenja, pač pa v obdobju vseh faz razmnoževanja**, ki obsegajo: 1) dvorjenje, 2) parjenje, 3) izbiro mesta za gnezdenje, 4) gradnjo gnezda, 5) nesenje jajc, 6) valjenje, 7) vzrejo mladičev v gnezdu ter 8) skrb za mladiče po izletu iz gnezda do njihove samostojnosti.

Kljub temu, da so vrste sorodne in imajo do neke mere podobno ekologijo (čeprav so odstopanja lahko tudi velika), **je treba upoštevati obdobje razmnoževanja za vsako vrsto ločeno** in pri morebitnih spremembah lovnega obdobja le-to prilagoditi glede na njeno specifično fenologijo.

Ni nam znano, da bi bili v Sloveniji ni objavljeni podatki, iz katerih bi bilo razvidno obdobje razmnoževanja sive vrane, srake in/ali šoje. Spremembo morajo predlagatelji utemeljiti s konkretnimi podatki!

Če obstaja težnja po spremembi lovnih dob zgolj zaradi poenostavitve, **je lovne dobe za vse tri vrste je možno poenotiti tudi tako, da se ne kršijo določila Direktive o pticah**: za vse tri vrste se upošteva datum začetka reprodukcijskega obdobja najzgodnejše vrste in datum konca reprodukcijskega obdobja najkasnejše vrste.

2) ARGUMENT predlagatelj:

Populacija sive vrane dosega izjemno visoko številčnost in posledično negativno vpliva na kmetijske kulture, nepremičnine in živalstvo. Daljše lovne dobe bodo omogočile omilitev teh negativnih vplivov.

Direktiva o pticah v nekaterih okoliščinah, med katerimi je tudi interes po varstvu človekovega premoženja ter varstvu rastlinstva in živalstva, omogoča odstopanja od člena 7, ki prepoveduje lov v času reprodukcijskega obdobja, vendar je država članica dolžna o teh odstopanjih poročati Evropski komisiji (člen 9).

Predlagatelji se v argumentu za podaljšanje lovnih dob **sklicujejo na negativne vplive sive vrane, kar ne more biti podlaga za podaljšanje lovnih dob tudi za srako in šoje.**

Predlagatelji v predlogu za podaljšanje lovnih dob za vse tri vrste navajajo **ogroženost drugih živalskih vrst zaradi plenjenja s strani sivih vran, ki v akcijskem načrtu ni bila prepoznana kot realen problem**, pač pa zgolj kot problem napačnega razumevanja plenjenja kot naravnega procesa s strani ljudi. Ukrep, s katerim bi rešili ta problem, zato ni podaljšana lovna doba za sivo vrano, pač pa izobraževanje ljudi.

Predlagatelji v svojih argumentih **ne pojasnjujejo, na kakšen način naj bi podaljšanje lovnih dob za te tri vrste prispevalo k zmanjševanju škode na človekovem premoženju, ki jo povzroča siva vrana.** V primeru sive vrane je v akcijskem načrtu eden od predlaganih ukrepov za preprečitev oziroma omilitev škode na človekovem premoženju **t.i. odvrtačni odstrel sivih vran izven obstoječe lovne dobe, s katerim naj bi preprečevali škodo, ki nastaja na kalečih kulturah.** Izvajanje ukrepa časovno **sovpada z gnezditvijo sivih vran,**

zaradi česar je predmet 9. člena Direktive o pticah, ki določa pravila ravnanja v primeru odstopanja od določila glede lovopusta v reprodukcijskem obdobju ptic. Predlagane spremembe za lovne dobe tega postopka ne bi odpravile, saj bi problematično obdobje spomladanskih škod na kalečih kulturah kljub spremembi **sovpadalo z obdobjem lovopusta**.

2.) Predlogi za spremembe določil glede uporabe pasti

Za odvzem sive vrane naj se dovoli tudi uporabo selektivnih pasti za množičen odvzem.

1) Argument predlagateljev:

Uporabo pasti naj se dovoli zaradi akutnih problemov, ki jih vrsta povzroča v prostoru, z namenom reguliranja številčnosti njene populacije. Selektivne pasti omogočajo human način odvzema iz populacije.

Odvzem osebkov iz populacije z namenom zmanjšanja populacije je **radikalen poseg, ki ima lahko nepredvidljive, dolgotrajne in včasih nepopravljive posledice za populacijo** (Newton 2008). Pred začetkom izvajanja takšnega ukrepa je zato potrebno odgovoriti na več vprašanj:

- (1) Ali je zveza med škodo in povzročiteljem dokazana?
- (2) Kako bi lahko zmanjšali negativne vplive z drugimi ukrepi?
- (3) Ali bi odvzem prispeval k rešitvi problema?
- (4) Kakšen bo vpliv odvzema na populacijo vrste in na celoten ekosistem?
- (5) Ali je odvzem ekonomsko upravičen?
- (6) Ali je odvzem kot način reševanja problema z etičnega vidika družbeno sprejemljiv?

- (1) Predlagatelji se v argumentaciji za uzakonitev uporabe pasti za množično ubijanje sivih vran sklicujejo na probleme, ki jih sive vrane povzročajo v prostoru, vendar **konkretnih problemov ne navajajo, zato se na podlagi njihovega predloga ni mogoče opredeliti do tega, ali je zveza med škodo in povzročiteljem dokazana**. V akcijskem načrtu za sivo vrano se je izkazalo, da vsi problemi, o katerih se v nekaterih strokovnih krogih kot tudi med laiki razpravlja v povezavi s sivo vrano, niso realni in dokazani. Eden takšnih je prepričanje, da sive vrane kot plenilci ogrožajo populacije drugih vrst ptic. Na DOPPS ne sprejemamo pavšalnega pristopa k reševanju problematike, pač pa pristop k posameznim konkretnim problemom, kakršen je bil tudi v procesu priprave akcijskega načrta.
- (2) V akcijskem načrtu za sivo vrano so problemi podrobno obravnavani, za vsak problem pa so podani in ovrednoteni možni ukrepi za njegovo preprečitev ali omilitev. **Zmanjševanje populacije sivih vran se za noben problem ne izkaže kot najboljši ali celo edini možen ukrep.**
- (3) **Odvzem sivih vran iz populacije z uporabo pasti ne bi zadovoljivo prispeval k zmanjšanju negativnih vplivov, razen če bi v populacijo posegli tako radikalno, da bi jo lokalno iztrebili ali da bi ta postala ogrožena.** Tudi če bi uspeli populacijo sivih vran do določene mere zmanjšati, je treba upoštevati, da bi najprej izginile iz suboptimalnega okolja in se učinek v zanje optimalnem okolju sploh ne bi izrazil. Odvzem osebkov s problematičnih območij bi predstavljal ponor, ki pa bi se zaradi velike populacije napajal od drugod, zaradi česar bi lokalne škode le stežka omilili.
- (4) **Vpliva odvzema osebkov iz populacije na številčnost in viabilnost populacije ni mogoče predvideti na pamet**, brez uporabe ustreznih matematično-statističnih metod za populacijsko modeliranje in konkretnih demografskih podatkov o rodnosti in smrtnosti v populaciji, vključno z dejavniki, ki ta dva procesa uravnavajo. Zaradi naravnih regulatornih mehanizmov v populaciji uspešno uravnavanje le-teh zahteva reden monitoring in redno prilagajanje odvzema dejanskemu stanju v populaciji. Konstanten odvzem iz populacije je lahko bodisi brez učinka in zato nesmiseln, bodisi ima katastrofalen učinek na populacijo in je zato nedopusten (npr. Frederiksen *et al.* 2003). **Sive vrane imajo pomembno ekološko vlogo v ekosistemi, od katere ima korist tudi človek.** Zlasti pomembna je vloga mrhovinarstva in vloga naravnih plenilcev. Kot mrhovinarji prispevajo k čiščenju in

preprečevanju razširjanja bolezni, kot plenilci pa k zmanjševanju številčnosti nevretenčarjev, ki povzročajo škodo na človekovih pridelkih, ter k viabilnosti plenskih populacij, denimo malih ptic pevk. Ob načrtovanju odvzema in zmanjševanju populacij sivih vran je potrebno upoštevati tudi pozitivno vlogo v ekosistemih in ne zgolj škode na človekovem premoženju.

- (5) Čeprav ne razpolagamo s konkretnimi podatki, na podlagi zgornjih trditev upravičeno domnevamo, da **množičen odvzem sivih vran z namenom regulacije populacije še zdaleč ne bi bil ekonomičen.** Predlagatelji bi morali tudi s tega vidika ovrednotiti svoj predlog za uzakonitev in uvedbo metod za množično ubijanje sivih vran.
- (6) **Množično ubijanje živali, tudi tistih, ki občasno povzročajo škodo na človekovem premoženju, ni družbeno sprejemljivo in etično** in je o njem možno razmišljati le v primeru, da je problem, ki ga povzroča vrsta, resno ogrožajoč za človeka oziroma cilje varstva drugih vrst živih bitij, in hkrati ni na voljo drugih, bolj humanih načinov za omilitev problema ali sredstev za povračilo škode.

Na podlagi teh argumentov zagovarjamo, da je **uravnavanje številčnosti populacije in s tem tudi uvedba uporabe pasti za lov vran, nesmiselna in nepotrebna**, lahko pa bi bila celo škodljiva do te mere, da bi bila kršena načela Direktive o pticah o vzdrževanju populacij prostoživečih vrst ptic na stopnji, ki ustreza zlasti ekološkim, znanstvenim in kulturnim zahtevam, ob upoštevanju gospodarskih in rekreacijskih zahtev (člen 2). Direktiva o pticah tudi zahteva, da je lov usklajen z načeli smotrne rabe in ekološkega uravnoveženega nadzora nad vrstami ptic (člen 7).

14. Viri

- Aebischer, N.J. & J.A. Ewald (2004): Managing the UK Grey Partridge *Perdix perdix* recovery: population change, reproduction, habitat and shooting. *Ibis* 146: 181-191.
- Aradis, A., M.W. Miller, G. Landucci, P. Ruda, S. Taddei & F. Spina (2008): Winter survival of Eurasian woodcock *Scolopax rusticola* in central Italy. *Wildlife Biology* 14 (1): 36-43.
- Balazs, S. & Z. Vegvari (2003): Population Trends, Habitat Selection And Conservation Status of the Ferruginous Duck in Hungary. Str. 18-21. V: Petkov, N., Hughes, B. & Gallo-Orsi, U. (ur.): Ferruginous Duck: From Research To Conservation. International Meeting Proceedings. 11-14 October 2002, Sofia, Bulgaria.
- Bibby, C.J., N.D. Burgess, D.A. Hill, & S. Mustoe (2000): Bird Census Techniques. Academic Press, London.
- BirdLife International (2004): Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife Conservation Series No. 12. BirdLife International, Cambridge, UK.
- BirdLife International (2013) Species factsheet: *Gallinago media*. [<http://www.birdlife.org>], 21/02/2013.
- Bordjan, D. & L. Božič (2009): Pojavljanje vodnih ptic in ujed na območju vodnega zadrževalnika Medvedce (Dravsko polje, SV Slovenija) v obdobju 2002-2008. *Acrocephalus* 30 (141/142/143): 55-164.
- Bordjan, D. (2010): Kostanjevka *Aythya nyroca*. Str. 20-25. V: Denac, K., L. Božič, B. Rubinič, D. Denac, T. Mihelič, P. Kmecl & D. Bordjan: Monitoring populacij izbranih vrst ptic. Popisi gnezdil in spremljanje preleta ujed spomladi 2010. Delno poročilo. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor. DOPPS, Ljubljana.
- Bordjan, D. (2011): Kostanjevka *Aythya nyroca*. Str. 18-24. V: Denac, K., T. Mihelič, D. Denac, L. Božič, P. Kmecl & D. Bordjan: Monitoring populacij izbranih vrst ptic. Popisi gnezdil spomladi 2011 in povzetek popisov v obdobju 2010-2011. Končno poročilo. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor. DOPPS, Ljubljana.
- Bordjan, D. (2012): Vodne ptice in ujede Cerkniškega polja (Južna Slovenija) v letih 2007 in 2008, s pregledom zanimivejših opazovanj do konca leta 2010. *Acrocephalus* 33 (152/153): 25-104.
- Božič, L. & B. Rubinič (2009): Monitoring populacij izbranih vrst ptic. Rezultati zimskega štetja vodnih ptic 2009, rezultati popisov preleta ujed v jesenski sezoni 2008. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor. DOPPS, Ljubljana. [<http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=122>].
- Božič, L. (2008a): Monitoring populacij izbranih vrst ptic. Zimsko štetje vodnih ptic 2002-2008. Končno poročilo. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor. DOPPS, Ljubljana. [<http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=122>].
- Božič, L. (2008b): Rezultati januarskega štetja vodnih ptic leta 2009 v Sloveniji. – *Acrocephalus* 29 (138/139): 169-179.
- Božič, L. (2010): Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic – zimsko štetje vodnih ptic. Poročilo. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor. DOPPS, Ljubljana. [<http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=122>].
- Božič, L. (2011): Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst ptic – zimsko štetje vodnih ptic. Poročilo za leto 2011. Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor. DOPPS, Ljubljana. [<http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=122>].
- Božič, L. (2012): Rezultati januarskega štetja vodnih ptic leta 2012 v Sloveniji. *Acrocephalus* 33 (152/153): 109-122.
- Božič, L., M. Kerček & D. Bordjan (2009): Naravovarstveno vrednotenje avifavne območja zadrževalnika Medvedce (SV Slovenija) in dejavniki ogrožanja. *Acrocephalus* 30 (141/142/143): 181-194.
- Bregnballe, T., J. Madsen & P.A.F. Rasmussen (2004): Effects of temporal and spatial hunting control in waterbird reserves. *Biological Conservation* 119: 93-104.

- Caizergues, A. & L.N. Ellison (1997): Survival of black grouse *Tetrao tetrix* in the French Alps. *Wildlife Biology* 3 (3): 177-186.
- Cramp, S. (ur.) (1998): The complete birds of the western Palearctic on CD-ROM. Oxford University Press, Oxford.
- De Leo, G.A., S. Focardi, M. Gatto & I.M. Cattadori (2004): The decline of the grey partridge in Europe: comparing demographics in traditional and modern agricultural landscapes. *Ecological Modelling* 177 (3-4): 313-335.
- Dehorter, O. & A. Tamisier (1998): Hunting vulnerability and wintering strategy among waterfowl in Camargue, France. *Wildlife Biology* (4)1: 13-21.
- Delany, S. & D. Scott (2006): Waterbird population estimates. Fourth Edition. Wetlands International, Wageningen.
- Denac, K., T. Mihelič, L. Božič, P. Kmecl, T. Jančar, J. Figelj & B. Rubinič (2011): Strokovni predlog za revizijo posebnih območij varstva (SPA) z uporabo najnovejših kriterijev za določitev mednarodno pomembnih območij za ptice (IBA). Končno poročilo (dopolnjena verzija). Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor. DOPPS-BirdLife, Ljubljana.
[\[http://www.ptice.si/index.php?option=com_content&task=view&id=448&Itemid=14\]](http://www.ptice.si/index.php?option=com_content&task=view&id=448&Itemid=14).
- Duriez, O., C. Eraud, C. Barbaud & Y. Ferrand (2005): Factors affecting population dynamics of Eurasian woodcocks wintering in France: assessing the efficiency of a hunting-free reserve. *Biological Conservation* 122: 89-97.
- Fisher, I.J., D.J. Pain & V.G. Thomas (2006): A review of lead poisoning from ammunition sources in terrestrial birds. – *Biological Conservation* 131 (3): 421-432.
- Fokin, S., Y. Blokhin, P. Zverev, Y. Romanov & M. Kozlova (2012): 2012 European Russia roding census and Woodcock ringing report. *Woodcock & Snipe Specialist Group Newsletter* 38: 29-31.
- Frederiksen, M., J.-D. Lebreton, & T. Bregnballe (2003): Modelling the effect of winter culls on Great Cormorant *Phalacrocorax carbo sinensis* population size in Europe: the importance of spatial variability in culling intensity. *Vogelwelt* 124 (Suppl.): 325-330.
- Geister, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. DZS, Ljubljana. 287 str.
- GWCT (2012): Woodcock news, št. 2. [http://www.gwct.org.uk/documents/woodcock_news_2012.pdf].
- Henderson, I. G., A.M. Wilson, D. Steele & J.A. Vickery (2002): Population estimates, trends and habitat associations of breeding Lapwing *Vanellus vanellus*, Curlew *Numenius arquata* and Snipe *Gallinago gallinago* in Northern Ireland in 1999. *Bird Study* 49 (1): 17-25.
- Henderson, I.G., W.J. Peach & S.R. Baillie (1993): The hunting of Snipe and Woodcock in Europe: a ringing recovery analysis. BTO Research Report No. 115. British Trust for Ornithology, Norfolk, UK.
- Hoodless, A. & L. Saari 1997: Woodcock *Scolopax rusticola*. Str. 292-293. V: Hagemeyer, E.J.M. & M.J. Blair (ur.): The EBCC Atlas of European breeding birds: their distribution and abundance. T & AD Poyser, London.
- Hoodless, A.N. & J.C. Coulson (1994): Survival rates and movements of British and Continental Woodcock *Scolopax rusticola* in the British Isles. *Bird Study* 41 (1): 48-60.
- Kmecl, P. & J. Figelj (2012): Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine - poročilo za leto 2012. Naročnik: Ministrstvo za kmetijstvo in okolje. DOPPS, Ljubljana.
- Krebs, J.C. (1998): *Ecological Methodology*. Pearson education, New Jersey.
- Kuijper, D.P.J., E. Oosterveld & E. Wymenga (2009): Decline and potential recovery of the European grey partridge (*Perdix perdix*) population - a review. *European Journal of Wildlife Research* 55 (5): 455-463.

- Kuresoo, A., H. Pehlak & R. Nellis (2011): Population trends of common birds in Estonia in 1983-2010. *Estonian Journal of Ecology* 60 (2): 88-110.
- Leray, G., Y. Ferrand & P. Février (2012): 2011-2012 French Snipes report. *Woodcock & Snipe Specialist Group Newsletter* 38: 37-46.
- Mateo, R. (2009): Lead poisoning in wild birds in Europe and the regulations adopted by different countries. Str. 71-98. V: Watson, R. T., M. Fuller, M. Pokras & G. Hunt (ur.): *Ingestion of lead from spent ammunition: implications for wildlife and humans*. The Peregrine Fund, Boise.
[<https://www.peregrinefund.org/subsites/conference-lead/PDF/0107%20Mateo.pdf>].
- Mateo, R., J. Belliure, J. C. Dolz, J. M. Aguilar-Serrano & R. Guitart (1998): High prevalences of lead poisoning in wintering waterfowl in Spain. *Archives of Environmental Contamination and Toxicology* 35: 342-347.
- Millspaugh, J.J. & J.M. Marzluff (2001): *Radio tracking and animal populations*. Academic Press, San Diego. 474 str.
- Mondain-Monval, J.Y., L. Desnouhes & J.P. Taris (2002): Lead shot ingestion in waterbirds in the Camargue, (France). *Game and Wildlife Science* 19 (3): 237-246.
- Musil, D.D. & J.W. Connelly (2009): Survival and reproduction of pen-reared vs translocated wild pheasants *Phasianus colchicus*. *Wildlife Biology* 15 (1): 80-88.
- Newton (2008): *Population limitation in birds*. - Academic press, San Diego. 597 str.
- Pain, D.J., I.J. Fisher & V.G. Thomas (2009): A global update of lead poisoning in terrestrial birds from ammunition sources. In R.T. Watson, M. Fuller, M. Pokras, and W.G. Hunt (Eds.). *Ingestion of Lead from Spent Ammunition: Implications for Wildlife and Humans*. The Peregrine Fund, Boise, Idaho, USA.
- PECBMS (2011): *Population Trends of Common European Breeding Birds 2011*. CSO, Praga.
[<http://www.ebcc.info/wpimages/video/PECBMSleaflet2011.pdf>].
- Péron, G., Y. Ferrand, F. Gossmann, C. Bastat, M. Guénézan & O. Gimenez (2011): Nonparametric spatial regression of survival probability: visualization of population sinks in Eurasian Woodcock. *Ecology* 92 (8): 1672-1679.
- Péron, G., Y. Ferrand, R. Choquet, R. Pradel, F. Gossmann, C. Bastat, M. Guénézan, I. Bauthian, R. Julliard & O. Gimenez (2012): Spatial heterogeneity in mortality and its impact on the population dynamics of Eurasian woodcocks. *Population Ecology* 54: 305-312.
- Potts, G.R. (2005): Avoiding high predation rates on small game in a "politically correct" world. Str. 31-32. V: K. Pohlmeier (ur.): *Extended Abstracts of the XXVIIth Congress of the International Union of Game Biologists*, Hannover. DSV-Verlag, Hamburg.
- Puzović, S. & M. Tucakov (2003): Overview of the Ferruginous Duck in Serbia. Str. 56-61. V: Petkov, N., Hughes, B. & Gallo-Orsi, U. (ur.): *Ferruginous Duck: From Research To Conservation*. International Meeting Proceedings. 11-14 October 2002, Sofia, Bulgaria.
- RSPB (2011): *The state of the UK's birds 2011*. [http://www.rspb.org.uk/Images/sukbs2011_tcm9-298041.pdf]
- Santilli, F. & M. Bagliacca (2008): Factors influencing pheasant *Phasianus colchicus* harvesting in Tuscany, Italy. – *Wildlife Biology* 14 (3): 281-287.
- Schally, G., L. Szemethy & N. Bleier (2012): Woodcock report from Hungary – Spring 2012. *Woodcock & Snipe Specialist Group Newsletter* 38: 6-9.
- Schneider-Jacoby, M. (2003a): Lack of Ferruginous Duck Protection in Croatia: A Reason for the Decline in Central Europe? Str. 44-53. V: Petkov, N., Hughes, B. & Gallo-Orsi, U. (ur.): *Ferruginous Duck: From Research To Conservation*. International Meeting Proceedings. 11-14 October 2002, Sofia, Bulgaria.
- Sovinc, A. (1994): *Zimski ornitološki atlas Slovenije*. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana.

- Svensson, S. (2000): Monitoring long term trends of bird populations in Sweden. V: Anselin, A. (ur.): Bird Numbers 1995. Proceedings of the International Conference and 13th Meeting of the European Bird Census Council, Pärnu, Estonia. Bird Census News 13: 123-130.
- Škornik, I. (1987): Prezimovanje črne liske *Fulica atra* v Škocjanskem zatoku v letih 1982-86. *Acrocephalus* 8 (33): 31-36.
- Tavecchia, G., R. Pradel, F. Gossmann, C. Bastat, Y. Ferrand & J.-D. Lebreton (2002): Temporal variation in annual survival probability of the Eurasian woodcock *Scolopax rusticola* wintering in France. *Wildlife Biology* 8 (1): 21-30.
- Tome, D., A. Sovinc & P. Trontelj (2005): Ptice Ljubljanskega barja. Monografija DOPPS št. 3. DOPPS, Ljubljana. 417 str.
- ZGS (2011): Akcijski načrt za reševanje problemov povezanih s sivo vrano (*Corvus cornix*) v Sloveniji. Predlog November 2011. - Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 87 str.
- ZGS (2012a): Lovsko upravljavski načrt za I. Novomeško lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 130 str.
- ZGS (2012b): Lovsko upravljavski načrt za II. Gorenjsko lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 245 str.
- ZGS (2012c): Lovsko upravljavski načrt za III. Kočevsko - Belokranjsko lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 117 str.
- ZGS (2012d): Lovsko upravljavski načrt za IX. Savinjsko - Kozjansko lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 139 str.
- ZGS (2012e): Lovsko upravljavski načrt za V. Primorsko lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 134 str.
- ZGS (2012f): Lovsko upravljavski načrt za VI. Pohorsko lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 132 str.
- ZGS (2012g): Lovsko upravljavski načrt za VII. Posavsko lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 120 str.
- ZGS (2012h): Lovsko upravljavski načrt za VIII. Pomursko lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 98 str.
- ZGS (2012i): Lovsko upravljavski načrt za X. Slovensko - Goriško lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 106 str.
- ZGS (2012j): Lovsko upravljavski načrt za XII. Zahodno visoko kraško lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 163 str.
- ZGS (2012k): Lovsko upravljavski načrt za XIII. Zasavsko lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 128 str.
- ZGS (2012l): Lovsko upravljavski načrt za XV. Ptujsko - Ormoško lovsko upravljavsko območje (2011-2020). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana. 124 str.